Tahmini Ders İçeriği (Tentative Couse Schedule – Syllabus)

- 1. Hafta: Sayısal Sinyaller/Sistemler, İkilik Tabanda Sayılar, Taban Aritmetiği, İşaretli/Eksi Sayıların Gösterimi, Sayısal Tasarım Tarihçesi
- **2. Hafta:** İkili Mantık Aritmetiği ve Kapıları, Bool Cebiri Teorisi ve Tanımları, Bool Fonksiyonları, Kapı-Seviyesinde Yalınlaştırma, Karnough Haritası, Önemsenmeyen Durumlar, NAND, NOR, XOR
- 3-4. Hafta: FPGA, Birleşik (Combinational) Devreler, Aritmetik Modüller, Decoder, Encoder, Mux, Verilog HDL
- 5-6. Hafta: (10-14, 17-21 Ekim) Ardışık (Sequential) Devreler, Mandal (Latch), Flip-Flop, Zamanlama (Timing)

Lab Sınavı (265/264L) (19 Ekim)

Proje Duyurusu

- 7. Hafta: (24-28 Ekim) Durum Makinaları, Örnek Tasarımlar
- 8. Hafta: (31 Ekim 4 Kasım) Yazmaçlar (Registers), Sayaçlar (Counters)

Ara Sınav (265/264) (15 Kasım)

- 9. Hafta: (7-11 Kasım) Bellekler, FPGA'da Block RAM, OpenRAM
- 10. Hafta: (14-18 Kasım) RTL (Register Transfer Level) ASMD (Algorithmic State Machine and Datapath) Tasarımları
- 11-12. Hafta: (21-25 Kasım, 28 Kasım 2 Aralık) Boru hattı, FPGA ve ASIC Tasarım Akışları

Final (7 Aralık) – Proje Teslimleri (18 Aralık)

Birleşik (Combinational) Devreler

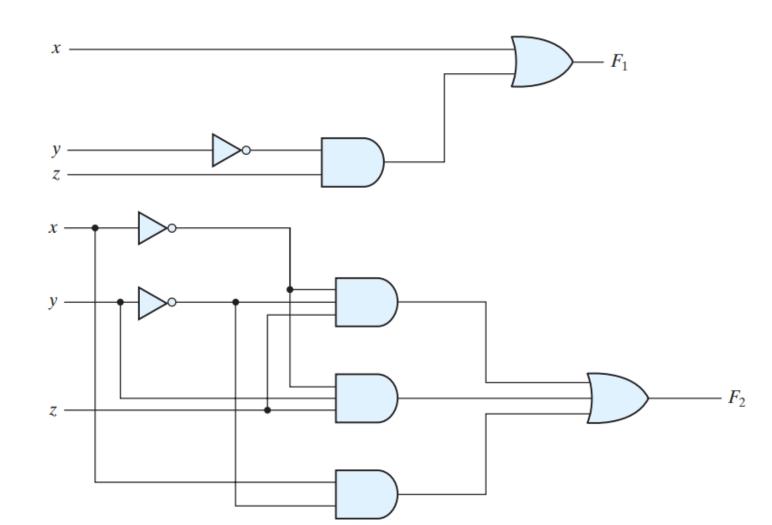

Çıkış sinyali, yalnızca o anki giriş sinyallerinin değerine bağlı olan devreler Geçmiş giriş sinyal değerlerinin çıkış sinyaline etkisi yok

$$F1 = x + y'z$$

$$F2 = x'y'z + x'yz + xy'$$

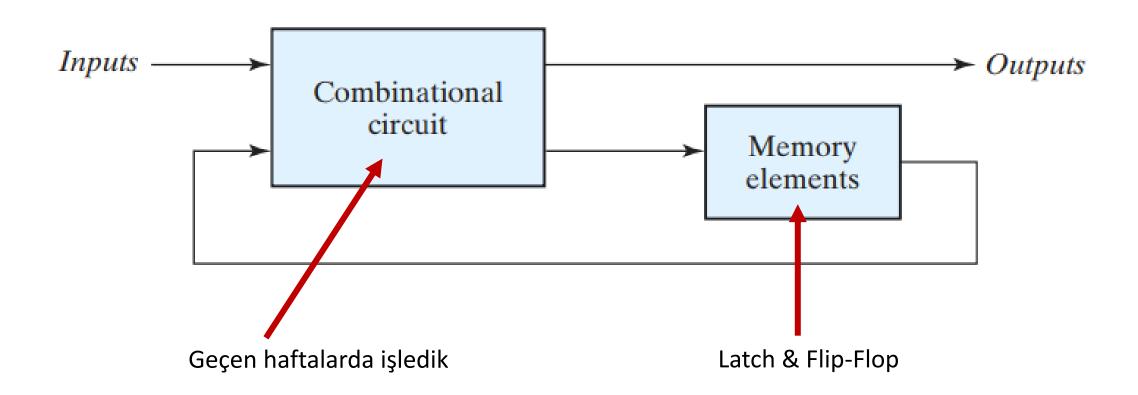
F1 & F2					
Giriş			Çıkış		
X	У	Z	F1	F2	
0	0	0	0	0	
0	0	1	1	1	
0	1	0	0	0	
0	1	1	0	1	
1	0	0	1	1	
1	0	1	1	1	
1	1	0	1	0	
1	1	1	1	0	

Sıralı (Sequential) Devreler

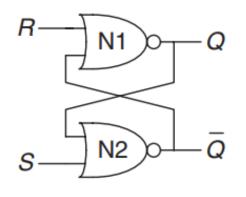

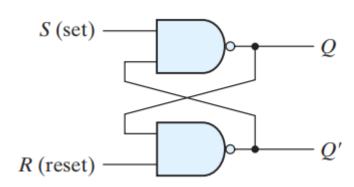
Çıkış sinyali, giriş sinyallerinin hem o anki hem de geçmiş değerine bağlı olan devreler. İçerisinde bellek (memory) birimi bulundururlar. Devre içerisindeki belleğin o anki değeri, devrenin durumu (state) olarak adlandırılır.

SR (Set/Reset) Mandal (Latch)

Durum1: R=1 & S=0
$$\rightarrow$$
 Q = 0, Q_bar = 1

Durum2: R=0 & S=1
$$\rightarrow$$
 Q_bar = 0, Q = 1

Durum3: R=1 & S=1
$$\rightarrow$$
 Q = 0, Q_bar = 0

Durum4: R=0 & S=0
$$\rightarrow$$
 Q = Q_prev, Q_bar = Q_bar_prev

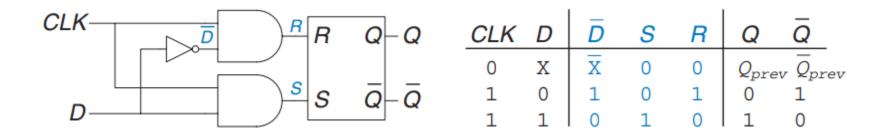
Case	S	R	Q	$\bar{Q}$
IV	0	0	Q_{pro}	$\overline{Q}_{prev}$
- 1	0	1	0	1
Ш	1	0	1	0
Ш	1	1	0	0

Problem: S ve R aynı anda 1 olduğunda istenmeyen durum oluşuyor Çözüm: Tasarım öyle düzenlenmeli ki S ve R aynı anda hiç '1' olmasın

Bunu sağlamak mümkün olmayabilir ya da tasarımı zorlaştırabilir Çözüm: Mandal tipini değiştirmek -> D-Latch

D Mandal (Latch)

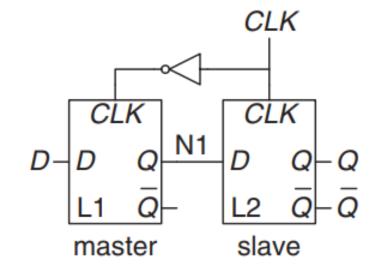
D mandal sayesinde S ve R aynı anda '1' olamıyor

CLK sinyali '1' olduğu zaman Q değeri D'ye eşit oluyor. CLK sinyali '0' olduğu zaman S ve R '0' oluyor ve Q değeri önceki durumunu, yani değerini koruyor

CLK sinyali '1' oldukça Q sinyaline D değeri atanıyor. Atamaların sadece belirli "an"larda yapılması zamanlama analizi ve sistemin senkronize olması açısından daha kolay olacaktır.

Belirli "an" larda değer ataması yapılması → Flip-Flop

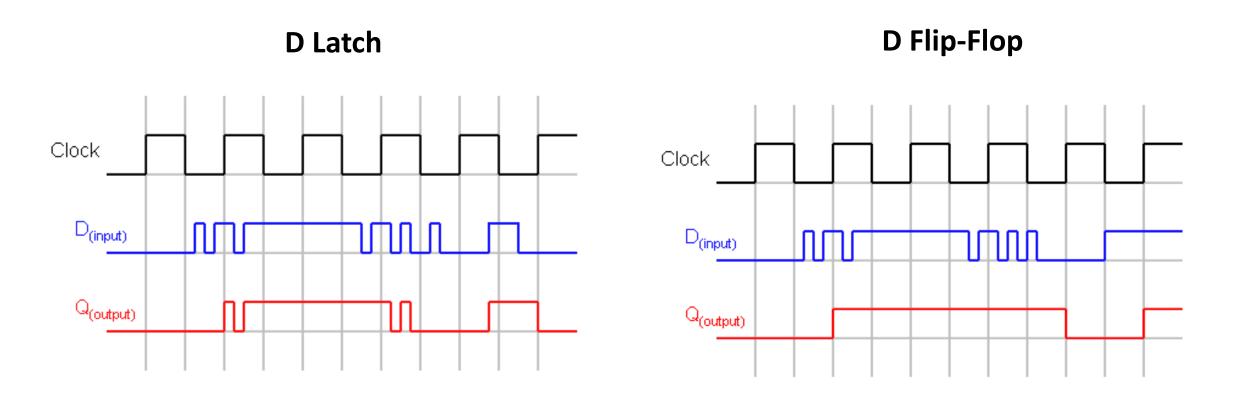
Latch : Level-sensitive Flip-Flop : Edge-sensitive

D Flip-Flop

In other words, a D flip-flop copies D to Q on the rising edge of the clock and remembers its state at all other times. Reread this definition until you have it memorized; one of the most common problems for beginning digital designers is to forget what a flip-flop does.

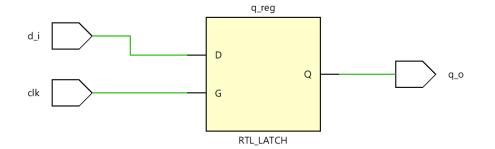

module d latch input d i, input clk, output q o); reg q; always@(clk,d_i) begin if (clk == 1'b1) begin $q \leftarrow d i;$ end end assign q o = q; endmodule

D Latch - Verilog

Vivado Elaboration

$d_i_BUF_inst$ q_reg d_i q_o_OBUF_inst CLR **IBUF** q_o D clk_IBUF_inst clk_IBUF_BUFG_inst **OBUF** G GE LDCE **IBUF BUFG** LDCE 🕁 🖶 🦻

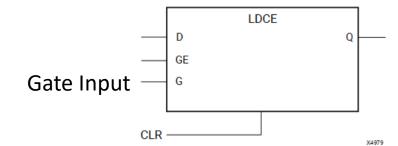
Non-Blocking Assignment

Primitive: Transparent Latch with Clock Enable and Asynchronous Clear

- PRIMITIVE_GROUP: REGISTER
- PRIMITIVE_SUBGROUP: LATCH

Vivado Synthesis

• Families: UltraScale, UltraScale+

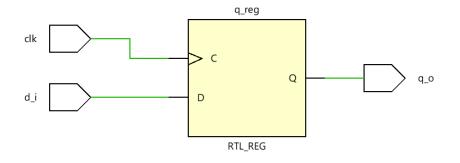
✓ □ Synthesis (2 warnings)

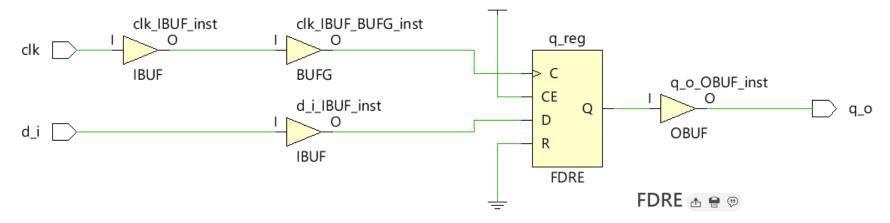
[Synth 8-327] inferring latch for variable 'q_reg' [d_latch.v:34]

```
module d ff
input d_i,
input clk,
output q_o
);
reg q;
always@(posedge clk) begin
    q <= d_i;
end
assign q_o = q;
endmodule
      Non-Blocking
      Assignment
```

D FF - Verilog

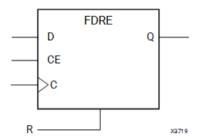

Resource	Estimation	Available	Utilization %
FF	1	41600	0.01
Ю	3	106	2.83
BUFG	1	32	3.13

Primitive: D Flip-Flop with Clock Enable and Synchronous Reset

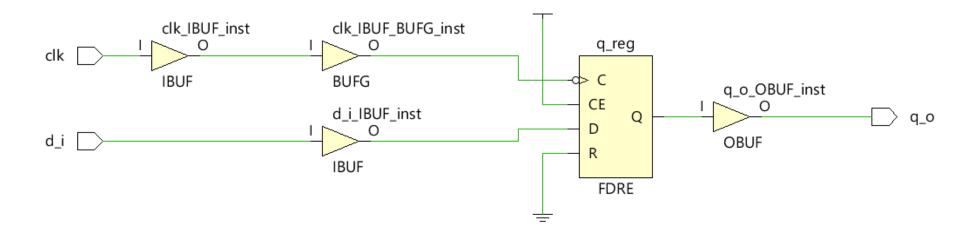
- PRIMITIVE_GROUP: REGISTER
- PRIMITIVE_SUBGROUP: SDR
- Families: UltraScale, UltraScale+

D FF - Verilog

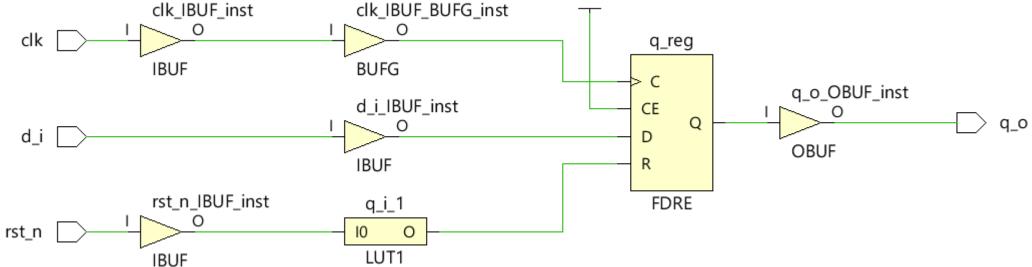
```
module d_ff
input d_i,
input clk,
output q_o
reg q;
always@(negedge clk) begin
    q <= d_1;
end
assign q_o = q;
endmodule
```


module d ff rst input d_i, // Active-low reset input rst n, input clk, output q_o); reg q; always@(posedge clk) begin if (rst_n == 1'b0) begin q <= 1'b0; end else begin q <= d i; end end clk assign q_o = q; endmodule

D FF | Active-Low Reset - Verilog

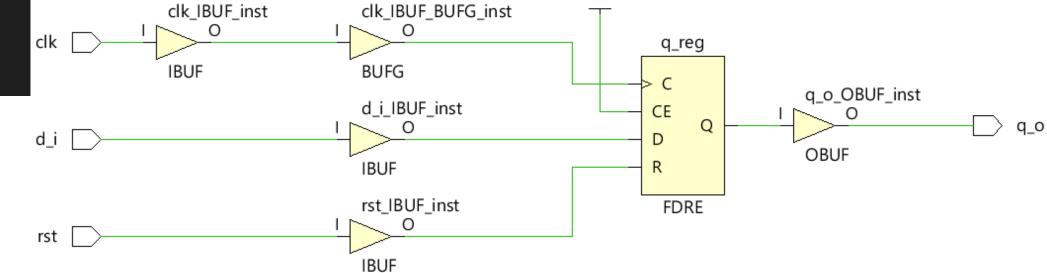
module d ff rst input d_i, input rst, // Active-high reset input clk, output q_o); reg q; always@(posedge clk) begin if (rst == 1'b1) begin q <= 1'b0; else begin $q \leftarrow d_i$; end end

assign $q_o = q$;

endmodule

D FF | Active-High Reset - Verilog

module d ff rst **DFF | Asenkron Reset - Verilog** input d i, input rst n, // Active-low reset input clk, FDCE 🕁 🖶 🦻 output q o); Primitive: D Flip-Flop with Clock Enable and Asynchronous Clear reg q; PRIMITIVE_GROUP: REGISTER • PRIMITIVE SUBGROUP: SDR // always@(posedge clk) begin // Synchronous reset • Families: UltraScale, UltraScale+ always@(posedge clk, negedge rst_n) begin // Asynchronous reset **FDCE** if (rst_n == 1'b1) begin D q <= 1'b0; CE end 0 olacak 3 else begin $q \leftarrow d_i$; end CLR X3717 end clk IBUF inst clk_IBUF_BUFG_inst clk q_reg assign $q_0 = q$; **IBUF BUFG** C endmodule q_o_OBUF_inst rst_n_IBUF_inst CE Q q_o rst_n CLR **OBUF IBUF** d_i_IBUF_inst **FDCE** d_i **IBUF**

Reset Gerekli mi? Senkron vs Asenkron Active-High vs Active-Low

When and Where to Use a Reset

FPGA devices have dedicated global set/reset signals (GSR). These signals initialize all registers to the initial value specified state in the HDL code at the end of device configuration.

If an initial state is not specified, it defaults to a logic zero. Accordingly, every register is at a known state at the end of configuration, regardless of the reset topology specified in the HDL code. It is not necessary to code a global reset for the sole purpose of initializing the device on power-up.

Synchronous Reset vs. Asynchronous Reset

If a reset is needed, Xilinx recommends code synchronous resets. Synchronous resets have many advantages over asynchronous resets.

Control Signal Polarity (Active-High vs. Active-Low)

For high-fanout control signals like clock enables or resets, it is best to use active high in the entire design. If a block operates with active low resets or clock enables, inverters get added to the design and there is an associated timing penalty. It can restrict synthesis options to flat or rebuilt to optimize the inverters or require the implementation of a custom solution.

The Slice and internal logic of the Xilinx FPGA clock enables and resets are inherently active-High. Describing active-Low resets or clock enables may result in additional LUTs used as simple inverters for those routes.

Reset Gerekli mi? Senkron vs Asenkron Active-High vs Active-Low

IC (Integrated Circuit) tasarımlarında FF'lar, Xilinx'in SRAM tabanlı Flip-Flop'ları gibi güç verilince kendi kendini başlangıç değeri alamıyor

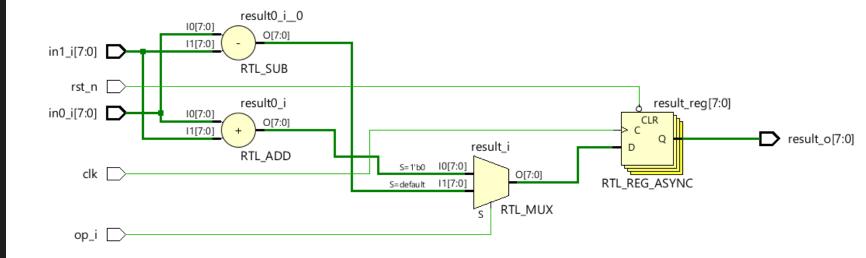
Pek çok flash tabanlı FPGA ailesinde de (Örn. Microchip SmartFusion) FF'lar başlangıç değeri alamıyor

Dolayısıyla reset sinyali ile FF'ları güç verilince resetlemek IC ve flash tabanlı FPGA'lar için gerekli. Yazılacak olan bir Verilog ya da VHDL kodunun sadece Xilinx FPGA'lar için uyumlu değil de IC ya da flash tabanlı FPGA'lar için de uyumlu olması isteniyorsa reset eklemek mantıklı

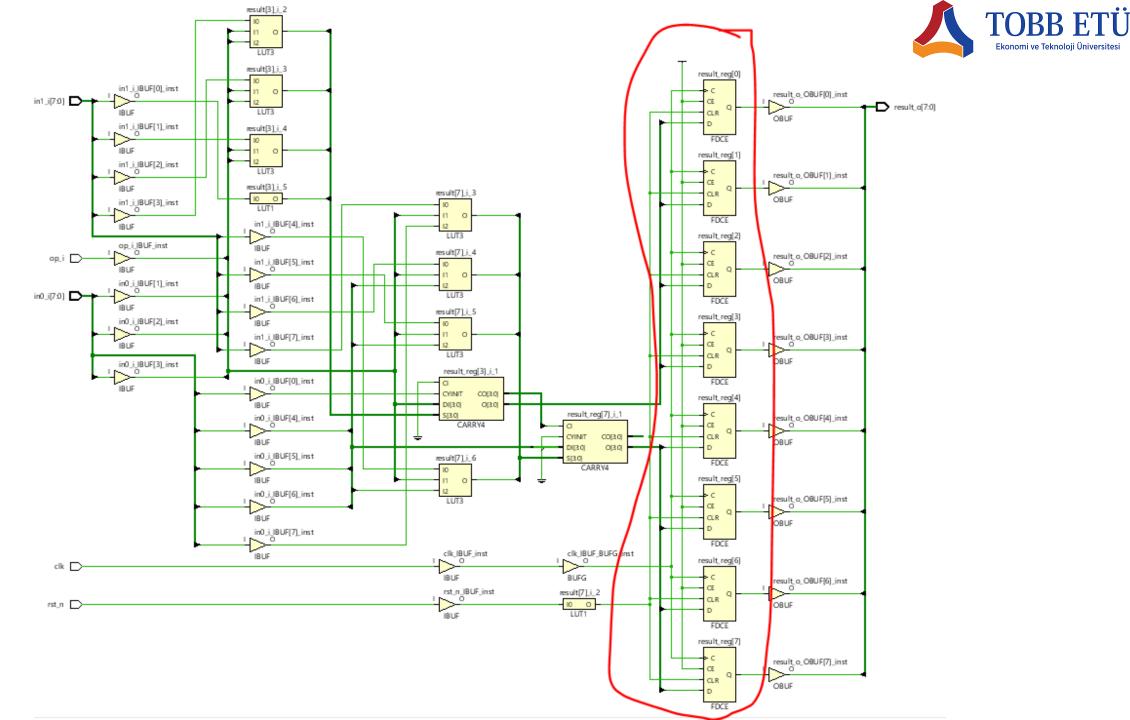
```
module add sub 8bit sync
input [7:0] in0 i,
input [7:0] in1_i,
input op i,
input clk,
input rst n,
output [7:0] result_o
reg [7:0] result;
always @(posedge clk, negedge rst_n) begin
    if (rst_n == 1'b0) begin
        result <= 8'b000000000;
   end
    else begin
        if (op i == 1'b0) begin
            result <= in0 i + in1 i;
        end
        else begin
            result <= in0 i - in1 i;
        end
   end
end
assign result_o = result;
endmodule
```

8-bit Add/Sub Modülünü Senkronize Etmek

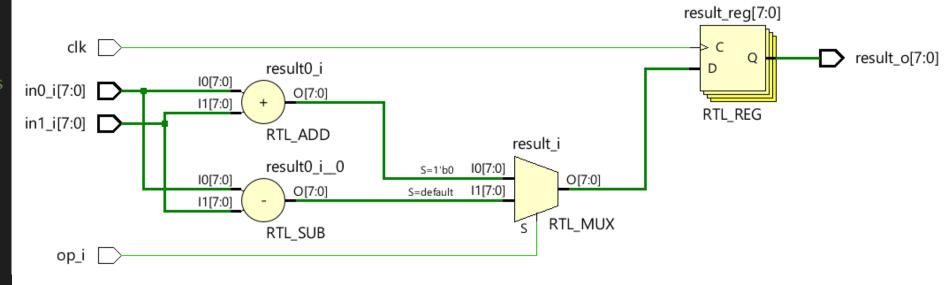
Resource	Estimation	Available	Utilization %
LUT	9	20800	0.04
FF	8	41600	0.02
Ю	27	106	25.47
BUFG	1	32	3.13


```
module add sub 8bit initval
input [7:0] in0 i,
input [7:0] in1 i,
input op_i,
input clk,
output [7:0] result_o
);
// only works on SRAM based FPGAs
reg [7:0] result = 8'b000000000;
always @(posedge clk) begin
    if (op i == 1'b0) begin
        result <= in0_i + in1_i;
    end
    else begin
        result <= in0 i - in1 i;
    end
end
assign result o = result;
endmodule
```

reg başlangıç değeri (initial value)

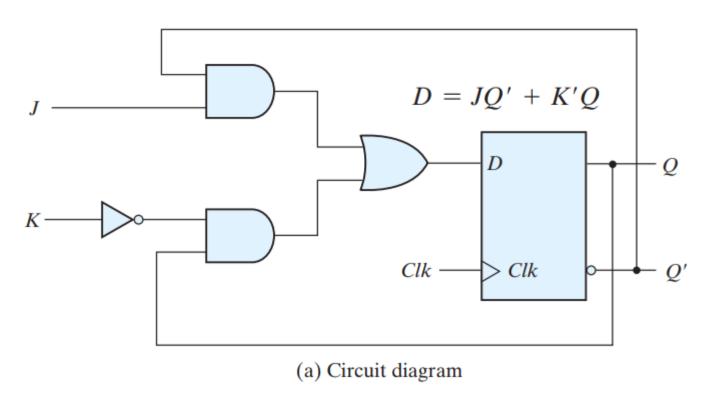

Resource	Estimation	Available	Utilization %
LUT	8	20800	0.04
FF	8	41600	0.02
Ю	26	106	24.53
BUFG	1	32	3.13

Diğer FF Türleri: JK ve T

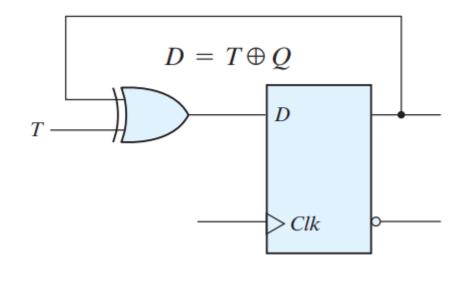

FIGURE 5.12

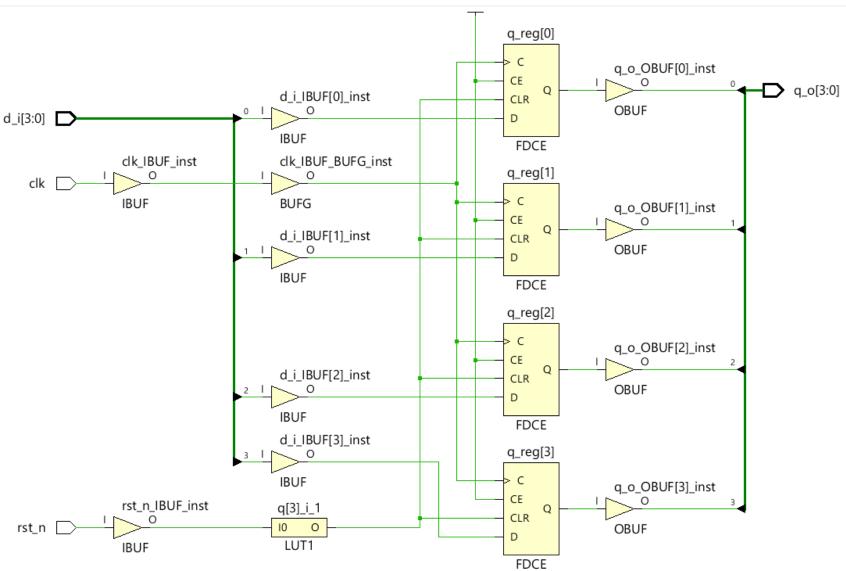
JK flip-flop

Yazmaç (Register)

Gruplanmış FF'lardan oluşan ve aynı saat sinyali ile beslenen sayısal devredir

```
module reg4
input [3:0] d i,
input rst n,
input clk,
output [3:0] q_o
reg [3:0] q;
always @(posedge clk or negedge rst_n) begin
    if (rst n == 1'b0) begin
        q <= 4'b0000;
   end
   else begin
        q \leftarrow di;
    end
end
assign q o = q;
endmodule
```


q_o_OBUF(0]_inst q_o[7:0] d_i_IBUF[0]_inst d_i[7:0] FDCE clk_IBUF_inst clk_IBUF_BUFG_inst q_o_OBUF[1]_inst d_i_IBUF[1]_inst FDCE q_reg[2] q_o_OBUF[2]_inst d_i_IBUF[2]_inst FDCE q_o_OBUF[3]_inst d_i_IBUF[3]_inst q_o_OBUF[4]_inst d_i_IBUF[4]_inst q_o_OBUF[5]_inst d_i_IBUF[5]_inst q_o_OBUF [6]_inst d_i_IBUF[6]_inst FDCE d_i_IBUF[7]_inst q_o_OBUF[7]_inst

Yazmaç (Register)


```
module reg8
input [7:0] d_i,
input rst_n,
input clk,
output [7:0] q_o
);
reg [7:0] q;
always @(posedge clk or negedge rst_n) begin
    if (rst_n == 1'b0) begin
        q <= 8'b00000000;
    end
    else begin
        q \leftarrow d i;
    end
end
assign q_o = q;
endmodule
```

Yazmaç (Register) – Verilog "parameter" Keyword 🚄

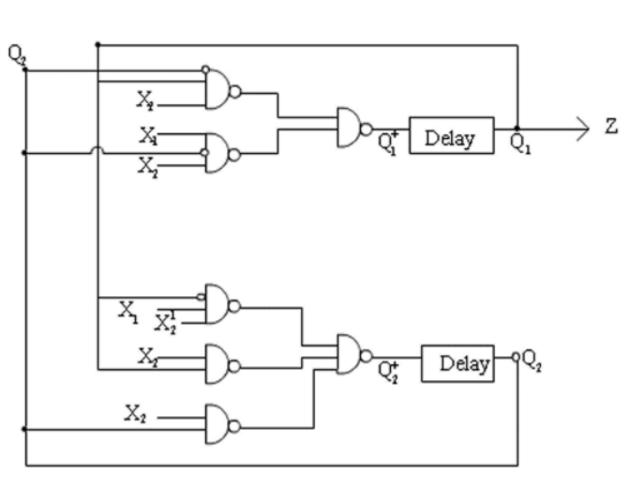


```
module reg_param
#(
parameter N=32
input [N-1:0] d_i,
input rst n,
input clk,
output [N-1:0] q o
);
reg [N-1:0] q;
always @(posedge clk or negedge rst_n) begin
    if (rst n == 1'b0) begin
        q <= {N{1'b0}};
    end
    else begin
        q <= d i;
   end
end
assign q o = q;
endmodule
```

Resource	Estimation	Available	Utilization %
LUT	1	20800	0.01
FF	32	41600	0.08
IO	66	106	62.26
BUFG	1	32	3.13

ASENKRON vs SENKRON SIRALI DEVRELER (ASYNCHRONOUS vs SYNCHRONOUS SEQUENTIAL CIRCUITS)

Asenkron devrelerde bellek (memory) bulunmaz ve bir saat sinyali ile bu bellek birimleri senkronize edilmez

Asenkron devrelerde saat olmadığı için kapı seviyesinde gecikmelere dayalı ve geribesleme (feedback) yapıları ile durumlar (states) meydana getirir

Teorik olarak asenkron sıralı devrelerin senkron devrelere göre daha hızlı ve daha az güç tüketen olması beklenir

Fakat asenkron devrelerin zamanlama (timing) analizi senkron devrelere göre çok daha zordur

Günümüzde <u>akademik alanda</u> asenkron devreler çalışılmaya devam etmektedir

SENKRON SIRALI DEVRELER (SYNCHRONOUS SEQUENTIAL CIRCUITS)

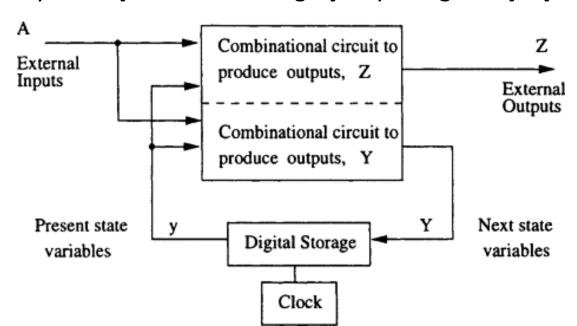
C)

Senkron sıralı devreler birleşik (combinational) ve sıralı (sequential) bloklardan oluşur

Birleşik devre kısmı giriş sinyallerinin değişimine anında tepki veren ve sonuç sinyalleri hesaplanan devrelerdir

Sıralı devre kısmı ise bir saat sinyali (clock signal) ile senkronize olmuş genellikle FF'lardan oluşan ve devrenin o anki durumunu (state) ifade eden bloktur

FF'lar, saat vuruşunun yükselen ya da alçalan kenarında giriş sinyal değerini çıkış sinyaline iletirler

SENKRON SIRALI DEVRELER (SYNCHRONOUS SEQUENTIAL CIRCUITS)

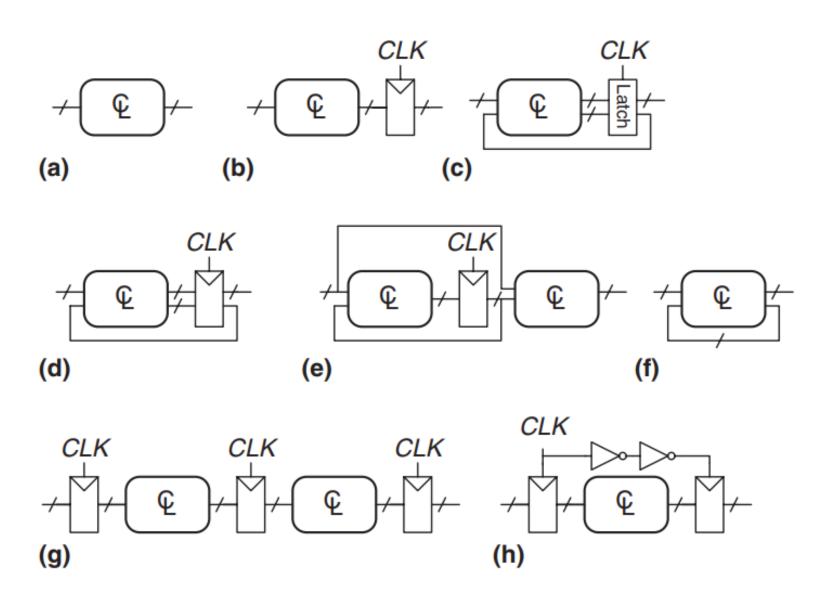

The rules of *synchronous sequential circuit composition* teach us that a circuit is a synchronous sequential circuit if it consists of interconnected circuit elements, such that

- Every circuit element is either a register or a combinational circuit
- At least one circuit element is a register
- All registers receive the same clock signal
- Every cyclic path contains at least one register

HANGILERI SENKRON SIRALI DEVREDIR?

SONLU DURUM MAKINELERI (FINITE STATE MACHINES)

Neden "sonlu durum" → Çünkü n adet FF ile 2^n kadar durum meydana getirilebiliyor

Durum tablosu oluşturma → Giriş sinyalleri ve şu anki duruma (present state) göre sonraki durum (next state) ve çıkış sinyallerini hesaplamak

Her bir saat vuruşunda, FF'lar sonraki durum (next state) değerini alırlar ve buna göre de çıkış sinyalleri güncellenir

2 tür sonlu durum makinesi vardır: Moore – Mealy

Moore makinelerinde, çıkış sinyalleri sadece devrenin o anki durumuna bağlıdır

Mealy makinelerinde, çıkış sinyalleri hem devrenin o anki durumuna, hem de giriş sinyallerine bağlıdır

Moore ve Mealy bu yöntemleri 1955/56 yıllarında ortaya atmışlardır

Edward F. Moore (1925-2003) → Bell Lab, University of Wisconsin

George H. Mealy (1927-2010) → Bell Lab, Harvard University

SONLU DURUM MAKINELERI

